

8. PROGRAMY POMIAROWE ZMŚP - wytyczne organizacji sieci pomiarowej

8.15. PROGRAM POMIAROWY J1: FLORA I ROŚLINNOŚĆ ZLEWNI REPREZENTATYWNEJ

CEL POMIARÓW:

Program pomiarowy szaty roślinnej w ramach ZMŚP ma dwa zasadnicze cele:

- . bezpośrednią kontrolę stanu oraz dynamiki flory i roślinności,
- . pośrednią kontrolę i ocenę zmian zachodzących w obrębie podstawowych komponentów środowiska abiotycznego.

U podstaw monitoringu szaty roślinnej znajduje się szeroko rozumiana koncepcja bioindykacji, zgodnie z którą na podstawie zachowania organizmów żywych można wnioskować zarówno o stanie biocenozy (autoindykacja), jak również o zmianie stosunków biotopowych (np. termo-, pedo-, hydroindykacja).

Znaczenie programu pomiarowego szaty roślinnej w ZMŚP wynika ze szczególnej roli tego składnika w funkcjonowaniu ekosystemów. Rośliny, dzięki zdolności do fotosyntezy, decydują o istnieniu wszelkich innych form życia organicznego, a ponadto są dostawcami wolnego tlenu i utrzymują na odpowiednim poziomie zawartość tego pierwiastka w atmosferze. Pozostają w silnym związku, mającym charakter sprzężenia zwrotnego, z takimi labilnymi komponentami ekosystemu jak zwierzęta, woda czy gleba. Wiernym odzwierciedleniem przestrzennej i czasowej zmienności czynników abiotycznych są: skład gatunkowy, struktura i dynamika szaty roślinnej (flory i roślinności).

Program pomiarowy szaty roślinnej zróżnicowany jest w zależności od skali przestrzennej na dwa podprogramy: J1 - Flora i roślinność zlewni reprezentatywnej i J2 - Struktura i dynamika szaty roślinnej (powierzchnie stałe) (roz. 8.16).

ZALECANA METODYKA:

Celem podprogramu J1 jest najpierw pełne rozpoznanie różnorodności florystycznej i fitocenotycznej całego obszaru zlewni reprezentatywnej, a następnie okresowa kontrola (co 10-15 lat) składu i struktury szaty roślinnej. Jednocześnie, rozpoznanie takie jest niezbędne dla podjęcia ostatecznej decyzji w sprawie wyznaczenia stałych powierzchni pomiarowych (por. podprogram J2).

W ramach programu prowadzi się kartowania:

- . flory roślin naczyniowych (w wersji maksymalnej także innych grup systematycznych) - metodą kartogramu (Faliński 1990a);
- . zbiorowisk wchodzących w skład roślinności rzeczywistej - metodą topograficzną (Faliński 1990b);
- . aktualnej, naturalnej roślinności potencjalnej - metodą topograficzną (Faliński 1990b);
- . fitokompleksów krajobrazowych - metodą topograficzną (Faliński 1990b; Balcerkiewicz, Wojterska 1993).

Zaleca się, aby kartowania te powtarzane były co 10-15 lat.

Podstawy taksonomiczne i nazewnictwo gatunków (Mirek i in., npbl.). Podstawy syntaksonomii zbiorowisk roślinnych (Matuszkiewicz 1981).

W załączniku 19 podana jest instrukcja zbioru okazów roślin i ich konserwacji - przygotowanie zielnika.

Skala zasobności gatunku w polu podstawowym

- 1 populacja gatunku złożona z kilku do kilkunastu osobników (wyjątkowo, w przypadku niewielkich roślin jednorocznych może być liczniejsza, lecz mimo to zajmuje znikomą powierzchnię pola podstawowego)
- 2 populacja gatunku złożona z kilkudziesięciu do kilkuset osobników
- 3 populacja gatunku liczy ponad tysiąc osobników (gatunki wyraźnie dominujące w polu podstawowym)

Skala pokrycia fitocenz w polu podstawowym

Stopień pokrycia	% powierzchni pola podstawowego zajęty przez fitocenozę
1	< 5
2	5 - 25
3	26 - 50
4	51 - 75
5	> 75

PARAMETRY POMIAROWE:

program podstawowy

Parametr	Kod	Jednostka - dokładność (ilość miejsc dziesiętnych)	Częstotliwość pomiarów
częstość występowania (liczba wystąpień)	FREQ_S	[-]..... 1	1/10 - 15 lat
zasoby gatunku w polach podstawowych	RESS_U	kod..... 1-3	....
zasoby gatunku na zajmowanych typach siedlisk	FREQH_S	kod..... 1-3	....
częstość występowania zespołów i zbiorowisk roślinnych (liczba wystąpień)	FREQ_C	[-]..... 1	....
pokrycie zespołu i zbiorowiska roślinnego w polach podstawowych	RESC_U	kod..... 1-5	....
powierzchnia zajmowana przez zespół lub zbiorowisko roślinne	AREA_C	ha..... 1	....
powierzchnia zajmowana przez fitokompleks	AREA_F	ha..... 1	....

ZAPIS DANYCH W RAPORCIE:

Pierwsze dwie kolumny zawierają kod podprogramu. Kod medium (kolumny 12-19) określa gatunek rośliny (według kodów NCC - patrz załącznik 5), zespół lub zbiorowisko roślinne, bądź w końcu fitokompleks (kody tworzone samodzielnie według zasad podanych w załączniku 5). "Poziom" (kolumny 22-25) oznacza powierzchnię pola podstawowego podziału zlewni, "Skala" zaś (kolumny 32-34) - ogólną ilość skartowanych pełnych pól podstawowych. Dla parametrów AREA_ pola "Poziom" i "Skala" pozostają puste. Frekwencję określa się jako modę z danych uzyskanych z poszczególnych pól podstawowych - znacznik "M" w polu typu danych (kolumna 53). Rok i miesiąc obserwacji wpisuje się w kolumny daty.